

## Kürt kimliğini tanımamanın bedeli

PKK, 1984'de silahlı ayaklanma başlattı. Ayaklanma, 12 Eylülcü asker ve sivillerin Kürt kimliğini inkar etme politikalarını keskinleştirmelerine karşı gelişen tepkiden beslendi. Darbe sonrasında çıkan bir yasa ile Kürtçe konuşmak her yerde yasaklandı. Türkiye'de Kürt olmadığını, Kürtçe'nin Türkçe'nin bozuk bir lehçesi olduğunu devletin bilim insanları, kanaat önderleri, saygın gazeteciler kendinden son derece emin bir ifadeyle iddia ettiler. Diyarbakır askeri cezaevi başta olmak üzere, cezaevlerinde tutuklulara yapılan, insanın insanlığını yok eden işkenceler bu inkarcılığı tamamladı.

PKK bu ortamda güç kazandı. Kürt kimliğinin inkarına karşı mücadele için yegane yol silaha sarılmak, dağa çıkmak mıydı? Silaha sarılmadan, siyasal ve toplumsal muhalefet yoluyla direnilemez miydi? Bu yöntem daha başarılı olur muydu? Bütün bunları geri dönüp değerlendirmek mümkün. Sonuçta savaş yanlıları kazandı.

Savaşın çok ağır bir insani bedeli oldu. 1984'den bu yana doğrudan çatışmalar, suikastler nedeniyle kırk bine yakın insan öldü. Kürt isyanı bağlamında faili meçhul cinayetlere maruz kalanların sayısı beş ila onyed bin arasında bir yerde. Bunlara sakat kalanlar, evlerini, köylerini terk edenler, malını mülkünü yitirenler ilave oluyor. Ortaya çıkan tablo, "düşük yoğunluklu savaş" olarak tanımlananın küçük boyutlu bir savaş.

Bu savaşın bir de askeri harcama boyutu var. Bu ne kadar? Kimine göre 500 milyar dolar. 1 trilyon dolar olduğunu bile söyleyen var.

5 Aralık'ta Türkiye Küçük Millet Meclisi İstanbul'da 2011 devlet bütçesini değerlendirdi. Tartışmalar sırasında Kürt savaşının mali bedeli de gündeme geldi. Katılımcılardan biri 25 yılda toplam 400 milyar dolar harcadığını iddia etti. Bunun Türkiye'nin bu dönemdeki toplam askeri harcamasına yakın veya daha yüksek bir rakam olduğunu belirtmek zorunda kaldım.

Toplantıda Bilgi Üniversitesi Kamu Harcamaları İzleme Eğitimi programını yöneten Nurhan Yentürk de vardı. Kendisine 1984 veya 1988'den itibaren askeri harcamalardaki artışı ayrıştırarak, Türkiye'de savaşın askeri harcamalar üzerinde yarattığı ilave yükü tahmin etmesini önerdim. Eksik

olmasın, hemen oturmuş; SIPRI verilerinden hareketle, 1988 yılını başlangıç olarak alarak, 2004'e kadar Kürt savaşının yarattığı harcama sapmasını hesaplamış.

1988'de askeri harcamalar GSYH'nın %2.9'una denkti. Bunu Kürt savaşı öncesi harcama olarak kabul edersek, 1988'den sonra yıldan yıla artarak, 1999'da GSYH'nın %5'ine ulaşan ilavi askeri harcamaların PKK'ya karşı yürütülen savaşın maliyeti olduğunu söyleyebiliriz. Bu durumda, 1998'den 2004'e kadar yapılan ilavi askeri harcamanın toplamı, 2005 sabit fiyatlarıyla 58.7 milyar dolar tutuyor.

1988'deki %2.9 seviyesi de yüksek bulunabilir. Kürt kimlik tanınması talebini zor kullanarak bastırma politikası sürdürülmeseydi, askeri harcamaların doğal seviyesi o dönemde GSYH'nın %2.5'u olurdu varsayımından yola çıkınca, ilave harcama toplamı 1988-2004 arası için ve sabit fiyatlarla 81.5 milyar dolar gözüküyor.

2007'de Türkiye GSYH hesabını revize etti ve kayıtdışı ekonomiyi de bu hesaba kattı. Ulusal gelir %30 arttı. Yeni hesap yöntemiyle GSYH 1988'e kadar gitmiyor. Ama kayıtdışı ekonominin dahil edilmesiyle ortaya çıkan bu %30'luk farkı, geriye dönük ilave ettığımızda, Kürt savaşı nedeniyle ortaya çıkan ilavi askeri harcamayı da %30 arttırmamız gerekir. Bu durumda 81.5 milyar dolara 24.4 milyar daha ilave etmemiz gerekiyor. Sonuç, 106 milyar dolar.

Yentürk de, 1988'de sabit fiyatlarla 7.2 milyar dolar olan askeri harcamaları temel alıp, ileriki yıllarda bunu aşan harcamaların toplamının 109 milyar dolar olduğunu hesaplamış. Farklı yöntemlerle, birbirine çok yakın iki sonuç çıkıyor. Dolayısıyla 1988-2004 arasındaki 16 yılda Kürt sorununda inkar, bastırma ve savaş yolu tercih edildiği için yapılan ilave askeri harcamanın toplamının 90- 110 milyar dolar arasında olduğunu söyleyebiliriz. 100 milyar olarak kabul etsek, yılda 6 milyar dolar demektir.

SIPRI verileri güvenilir mi? Nurhan Yentürk, 2006 ve 2007 yılları verileriyle yaptıkları askeri harcama hesaplarının, SIPRI'nin aynı yıllardaki verileriyle arasında büyük bir fark olmadığını belirtiyor.

1998'den 2004'e Kürt kimliğini inkar etmenin askeri harcama bedeli yılda 6 milyar dolar olmuş. 2002'den beri bu harcamaların payı GSYH içinde azalıyor. Bugün bu ilavi harcamanın 5 milyar dolar civarında olduğunu söylemek mümkün. Yani 7.5 milyar TL. Bu kaynakla eğitim, sağlık ve genel olarak sosyal harcamalarda nasıl büyük bir hamle imkanı sağlayacağını tahmin edebiliyor musunuz? 2 milyon haneye ayda 250 TL asgari gelir yardımı demek örneğin.

Kürt sorununda açılmayan açılımın mali bedeli bu işte. İnsani bedelini parayla hesaplamaya kalkmak insanlığa hakaret olur. Dünyayı iktisat, büyüme, finans, para pul perspektifinden görenlere bir daha sorabiliriz: Kürt kimliğini eşitlik temelinde tanımayı inkar etmeye devam edelim mi?